

ครูกับการวิจัย

โดย ดร.สมศักดิ์ ศิลประสิทธิ์

รองเลขาธิการคุรุสภา

บทนำ

การจัดการศึกษา ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองได้นั้น "ครู" เป็นปัจจัยความสำเร็จและมีบทบาทสำคัญที่สูงในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ เรียนรู้และพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพได้

ครูผู้สอนนอกจากจะมีความรู้ความเชี่ยวชาญในเนื้อหาสาระที่สอน และมีทักษะในการจัดกระบวนการเรียนรู้แล้ว สถานศึกษาจะต้องส่งเสริมสนับสนุนให้ครูสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนการสอนและอำนวยความสะดวกให้กับครู สิ่งสำคัญประการหนึ่งคือ การส่งเสริมให้ครูสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งส่งเสริมให้ครูสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษาด้วย

ตามพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖ กำหนดให้วิชาชีพครู เป็นวิชาชีพควบคุมซึ่งคุรุสภาได้กำหนดมาตรฐานวิชาชีพที่เน้นให้ครูต้องมีความรู้เกี่ยวกับการวิจัย ซึ่งครอบคลุมทั้งทฤษฎี รูปแบบ การออกแบบ และกระบวนการวิจัย รวมทั้ง การวิจัยในชั้นเรียน การใช้กระบวนการวิจัยในการแก้ปัญหา ทั้งนี้เพื่อให้ครูมีสมรรถนะการนำผลการวิจัยไปใช้ในการจัดการเรียน การสอน และสามารถทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและพัฒนาผู้เรียนได้

ด้านการบริหารงานบุคคล ตามระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗ ได้กำหนดให้ครูต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มพูนความรู้ทักษะที่เหมาะสม รวมทั้ง สามารถลาเพื่อทำวิจัย โดยให้ถือเป็นการปฏิบัติหน้าที่ราชการ และกำหนดให้ผลงานวิจัยเป็น ผลงานวิชาการที่สามารถนำมาประเมินเพื่อเลื่อนวิทยฐานะได้ ทั้งนี้ การวิจัยของครูนั้นจะต้องมุ่งเน้น เพื่อการพัฒนาการเรียน การสอนมากกว่าการมุ่งสร้างผลงานทางวิชาการ

จากทิศทางการปฏิบัติงานของครูที่มุ่งส่งเสริมและยกระดับมาตรฐานวิชาชีพดังกล่าวทำให้ครูต้องพัฒนาตนเองโดยใช้กระบวนการวิจัยและทำวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ดังนี้ ครูจึงต้องมีทั้งความรู้และทักษะในการวิจัย

สภาพการทำวิจัยของครู

ในอดีตที่ผ่านมาครูจะไม่เน้นการทำวิจัย แต่มุ่งเน้นการสอนมากกว่าทำวิจัย แม้ว่ามีครู บางส่วนสนใจทำวิจัยแต่ก็จะเคร่งครัดการทำวิจัยแบบทางการเน้นแบบแผนการวิจัย ขาดทักษะการวิจัยในสภาพจริงของการปฏิบัติงาน จึงทำให้การวิจัยของครูมักทำคนเดียวและเป็นแบบแยกส่วนหาก มุ่งทำวิจัยงานสอนก็จะได้รับผลกระทบ เพราะครูที่วิจัยจะมุ่งผลงานวิชาการมากกว่าการมุ่งพัฒนา คุณภาพการเรียนการสอนผลการวิจัยจึงเป็นประโยชน์ต่อครูผู้วิจัยมากกว่าประโยชน์ของผู้เรียน ครูที่

ทุ่มเทการสอนจึงมักจะไม่สนใจทำวิจัย และเป็นกลุ่มครูที่มีโอกาสก้าวหน้ามีน้อยกว่ากลุ่มที่มุ่งทำผลงานหรือกลุ่มที่ไม่ทำหน้าที่สอน

แม้ว่าครูจำนวนมากต้องการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนแต่ก็ยังมีปัญหาอุปสรรคหลายประการ ทั้งจากตัวครูเองที่กังวลกับเทคนิคการวิจัย การแยกเวลาการวิจัยไปจากการสอน ปัญหาจากผู้บริหารที่ไม่สนับสนุนและต่อต้านการทำวิจัย รวมทั้งปัญหาจากระบบการบริหารจัดการและการประเมินผลงานที่ไม่ให้ความสำคัญของการใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้

จากผลการสังเคราะห์งานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครู ที่ส่งเข้าคัดสรรผลงานในการประชุมวิชาการ ครั้งที่ ๒ ประจำปี ๒๕๔๔ จำนวน ๖๕๐ เรื่อง พบว่าส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยที่ทำโดยครูคนเดียวและเป็นครูหญิงสังกัด สทฐ. ที่เป็นครู คศ. ๒ มากที่สุด เป็นครูที่จบปริญญาตรีและสอนระดับมัธยมศึกษามากที่สุด วิชาที่ทำการวิจัยมากที่สุด คือ ภาษาไทย ส่วนมากมุ่งเน้นการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ และเน้นพัฒนาวิธีการสอนมากกว่าการพัฒนาสื่อการสอน จำนวนหน้าเฉลี่ย เฉพาะเนื้อหาเท่ากับ ๑๒.๔๐ หน้า งานวิจัยส่วนใหญ่มีคุณภาพระดับปานกลาง งานวิจัยของครูชายจะมีคุณภาพสูงกว่าครูหญิง ครู คศ. ๓ และ คศ. ๔ รวมทั้ง ครูที่มีวุฒิการศึกษาสูงจะมีคุณภาพสูง จากผลการสังเคราะห์งานวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นสภาพการทำวิจัยของครูที่ควรนำมาพิจารณาส่งเสริมสนับสนุนการใช้การวิจัยเพื่อพัฒนาการสอนมากยิ่งขึ้น

การวิจัยหมายถึงอะไร

การวิจัยเป็นกระบวนการแสวงหาความรู้ข้อเท็จจริงโดยการค้นคว้าหาข้อมูล หาคำตอบ หรือแก้ปัญหาด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ และกระบวนการทางสถิติมาใช้กับกระบวนการวิจัย ซึ่งจะทำให้เกิดองค์ความรู้ นวัตกรรม หรือวิทยาการใหม่ ๆ ที่สามารถนำไปกำหนดนโยบายและพัฒนา งานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ขั้นตอนการวิจัย โดยทั่วไปจะมีขั้นตอนดังนี้

๑. กำหนดปัญหาและวัตถุประสงค์
๒. ออกแบบการวิจัย
๓. ตั้งสมมติฐาน / กำหนดตัวแปร
๔. กำหนดประชากร / กลุ่มตัวอย่าง
๕. สร้างเครื่องมือวิจัย
๖. เก็บรวบรวมข้อมูล
๗. วิเคราะห์ข้อมูลและแปลผล
๘. สรุปและรายงานผล

วิธีการทางวิทยาศาสตร์เป็นวิธีการที่เป็นระบบเริ่มจากการกำหนดประเด็นปัญหา กำหนดวัตถุประสงค์และตั้งสมมติฐานเพื่อหาคำตอบ รวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยกระบวนการทางสถิติ ซึ่งจะต้องกำหนดตัวแปร นิยามศัพท์ และสร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูลนำผล

การวิเคราะห์มาแปลผลสรุป และรายงานผล ดังนั้น การวิจัยจึงต้องอาศัยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ และใช้กระบวนการทางสถิติ สามารถนำสู่ข้อสรุปที่เป็นความรู้หรือข้อเท็จจริงสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

กระบวนการทางสถิติ เป็นขั้นตอนที่อาศัยระเบียบวิธีการทางสถิติที่เริ่มจากการสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอข้อมูลและการแปลความหมายจากข้อมูลที่ได้จากการใช้วิธีการทางสถิติ นำไปสู่การสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

นอกจากนั้นการประเมินงานวิจัยก็มีความสำคัญ เพราะเป็นกระบวนการในการตัดสินคุณค่าของงานวิจัยว่ามีความถูกต้อง สมบูรณ์ น่าเชื่อถือ และเป็นประโยชน์มากน้อยเพียงใด มีคุณภาพ และมีความถูกต้องตามกระบวนการวิจัยหรือไม่ โดยพิจารณาจากองค์ประกอบต่าง ๆ ของงานวิจัย ได้แก่ ชื่อเรื่อง ปัญหา ขอบเขตการวิจัย วัตถุประสงค์ นิยามศัพท์เฉพาะ ข้อตกลงเบื้องต้น การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง การออกแบบวิจัย การใช้สถิติ การกำหนดประชากร และกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอผลการวิจัย และการอภิปรายผล รวมทั้งรูปแบบการเขียนรายงานวิจัย

ทิศทางการวิจัยทางการศึกษากับบทบาทครู

ทิศทางการวิจัยทางการศึกษาจากการวิจัยของพันธุศักดิ์ พลสวัสดิ์ (๒๕๔๓) พบว่า จะเน้นการวิจัยที่นำไปสู่การแก้ปัญหาและวิกฤตทางการศึกษา และสร้างเครือข่ายการวิจัยและประชาคมนักวิจัยเพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้ในระดับสถานศึกษา โดยมีทั้งนักวิจัยและครูร่วมเป็นเครือข่ายเพื่อส่งเสริมการวิจัยเชิงปฏิบัติการของครู

โดยสภาพความเป็นจริงครูที่มุ่งมั่นทุ่มเทการสอนมักจะหาวิธีแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียนให้เรียนเก่ง และเป็นคนดีซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการวิจัยอยู่แล้ว หากมีความเข้าใจนำสิ่งที่ได้ผลจากการสอนมาจัดระบบก็จะทำให้ได้กระบวนการวิจัยที่เน้นการปฏิบัติงานจริงใช้ประโยชน์ได้จริง การประเมินผลงานก็ต้องมุ่งประเมินจากผลงานตามสภาพจริงมากกว่าประเมินรูปแบบรายงานการวิจัยก็จะทำให้ครูสนใจที่จะทำวิจัยมากขึ้น ซึ่งเป็นการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน นั่นคือการใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์แก้ปัญหาหรือพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในวิชาที่สอน นำไปสู่การพัฒนาวัตกรรมการหรือความรู้ใหม่ที่ผู้สอนอื่นนำไปใช้ หรือนำของผู้อื่นมาใช้พัฒนาการสอนของตนเองได้

การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเป็นกระบวนการที่จำเป็นสำหรับครูนักวิจัย จะเกิดขึ้นได้ครูผู้สอนต้องเริ่มจากการมีตั้งข้อสังเกตปัญหาหรือสภาพจริงที่เกิดขึ้น ตั้งคำถามที่เป็นปัญหาและต้องการหาคำตอบให้ชัดเจน สามารถนำไปสู่การหาคำตอบด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ได้ คิดค้นวิธีการแสวงหาคำตอบ โดยการเก็บข้อมูลที่จำเป็นด้วยเครื่องมือที่เหมาะสมน่าเชื่อถือ นำ

เครื่องมือไปเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งอาจเป็นแบบสอบถาม แบบทดสอบ แบบสัมภาษณ์ หรือ แบบบันทึกพฤติกรรมภาคสนามตามประเด็นที่ต้องการคำตอบหรือแก้ปัญหา วิเคราะห์ข้อมูลนำไปสู่ข้อค้นพบ และอาจยืนยันข้อค้นพบนั้นด้วยการนำไปให้ครูคนอื่นใช้กระบวนการหรือนำข้อค้นพบไปใช้ หากได้ผลหรือปรับใช้จนได้ผลก็นำไปเผยแพร่ต่อไป ขณะเดียวกันครูจำเป็นต้องมีระบบการเก็บร่องรอยหลักฐานตั้งแต่การตั้งปัญหา กระบวนการแก้ปัญหา การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการสรุปข้อค้นพบเพื่อใช้เป็นหลักฐานประกอบการเสนอมผลงานและใช้ในการเผยแพร่ให้ครูคนอื่นนำไปใช้ประโยชน์ได้ และเปิดโอกาสรับฟังการวิพากษ์วิจารณ์เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานของตนเองให้ดีขึ้น การดำเนินการดังกล่าว จึงเป็นลักษณะของการใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการจัดกระบวนการเรียนรู้ซึ่งเป็นเป้าหมายของการยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างแท้จริง

รายการอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม

(ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๕. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์

คมศร วงษ์รักษา . การวิจัยในชั้นเรียน. (เอกสารอัดสำเนา) , ๒๕๔๗.

ผ่องศรี วาณิชย์ศุภวงศ์ . เอกสารประมวลสาระชุดวิชา สารสนเทศและการวิจัยการบริหารการศึกษา.

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มจร. หน่วยที่ ๔ กระบวนการวิจัยทางการบริหารการศึกษา.

กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๕.

พันธ์ศักดิ์ พลสารมัย. รายงานการวิจัย การศึกษาแนวโน้มเพื่อการวิจัยและพัฒนาการศึกษา

สำหรับอนาคต. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพฯ :

บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด, ๒๕๔๗.

สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์. กระบวนการวิจัยทางการศึกษา. เอกสารประกอบการอบรมสัมมนา สำนักตรวจ

ราชการและติดตามประเมินผล สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2547.

สุวิมล ว่องวานิช. การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน. ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. พิมพ์ครั้งที่ ๓, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรไทย (นสพ.ฟ้าเมืองไทย) ,

๒๕๕๔.

สำนักงาน ก.ค.ศ. กระทรวงศึกษาธิการ. พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากร

ทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๗ กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว , ๒๕๕๗.

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา. เอกสารวิชาการสำคัญ ๑/๒๕๕๗

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๕๗.

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๖.

พิมพ์ครั้งที่ ๖ กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๕๗.

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. รายงานผลการสังเคราะห์งานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครู